

Zoon Kalkhoven ook oorlogsslachtoffer

Het huis van Kalkhoven werd het doorgangshuis voor onderduikers

Wie Kalkhoven zegt, denkt in Culemborg alleen maar aan de straatnaam. Vrijwel niemand weet dat hij eind 19e eeuw behalve hoofdonderwijzer aan een jongensschool, ook een gerespecteerde historicus was. Tot nu toe wist ook niemand dat zijn zoon Ad in de oorlog een treurige dood vond. Beusichemer Richard van de Velde ontmoette echter diens 93-jarige Zoon.

Richard van de Velde

Jo Kalkhoven, rechts Anna, links Syne.

Johannes ("Jo") Dirk Jacobus Kalkhoven was eerst onderwijzer aan de R.K. Jongensschool aan de Havendijk in Culemborg en volgde op 1 september 1885 de heer F. Busch op als hoofd van deze school. In datzelfde jaar werd J.B. van den Ham zijn directe collega. „Hij maakte veel aantekeningen uit de plaatselijke archieven, waarvan zijn collega-onderwijzer J.D.J. Kalkhoven gebruik kon maken voor zijn in de jaren 1880-1890 verschenen Geschiedenis van Culemborg." In de jaren daarna heeft Jo veel geschreven over de geschiedenis van de stad en zelfs geprobeerd het historische boekwerk van Voet van Oudheusden, te herschrijven, maar vanwege gezondheidsproblemen bleef dat werk onvoltooid.

Jo trouwde in 1887 met de Culemborgse Anna Maria Copier en woonde op de Havendijk. Anna was muzikaal en hield van pianospelen. Jo en Anna waren beide van katholieke huize. Uit dit huwelijk werden vijf dochters en vier zonen geboren: Cor, Karel, Marie, Ad, An, Jo, Jos, Truus en Net. Op 5 juli 1900 sloeg echter het noodlot toe: Anna stierf op 32-jarige leeftijd tijdens de geboorte van haar tiende kind en Jo bleef achter met negen kinderen. De oudste was twaalf en de jongste één jaar. Huishoudster Cornelia Duikersloot ontfermde zich over de kinderen en Jo trouwde in 1901 met haar. Uit dit huwelijk werden in Culemborg nog drie dochters en een zoon geboren.

NAAR GEMERT Jo Kalkhoven worstelde in die jaren al met gezondheidsproblemen. Omdat hij vanwege een longziekte niet langer kon

lesgeven, moest hij als hoofdonderwijzer in Culemborg vroegtijdig zijn pensioen aanvragen. Zijn arts raadde hem aan te verhuizen ergens op de zandgronden, want dat zou mogelijk heilzaam en verlichtend kunnen uitwerken. Als nieuwe woonplaats werd voor Gemert gekozen, omdat zoon Jo aan de Gemertse Latijnse School ging studeren. In september 1908 betrok Jo Kalkhoven er met zijn gezin een woning in de Nieuwstraat. Lang heeft hij er niet van kunnen genieten, want hij overleed twee maanden later op 49-jarige leeftijd. Ook twee van zijn kinderen overleden kort daarna.

Karel en Ad traden in de voetsporen van vader en hadden na hun kweekschool in Utrecht snel werk gevonden in de omgeving van Gemert. Hierdoor braken er voor het gezin Kalkhoven betere financiële tijden aan. Na Lieshout kwam Ad in Mortel terecht op een openbare lagere school. Hij was in de avonduren nog druk bezig met vervolgstudies. In 1914 behaalde hij zijn hoofdakte en daarnaast slaagde hij voor de aktes 'Vrije-Orde oefeningen' en 'Fransch'. Naast zijn dirigentdiploma bezat hij ook een Ward-diploma. Met laatstgenoemd document was hij bevoegd om aan kinderen muziekles te geven.

Vanaf februari 1916 verlegde Ad zijn werkterrein naar Helmond. Daar was hij benoemd aan de Broederscholen. Na die drukke periode kreeg Ad verkering met de Amsterdamse onderwijzeres Siny Waldram. Ze was in 1895 in Amsterdam geboren en dat was ook de plaats waar ze in 1920 met elkaar in het huwelijk traden. Het jonge paar woonde daarna korte tijd in Helmond, totdat Ad begin 1921 in Handel werd benoemd als hoofdonderwijzer.

Ad en Siny Kalkhoven raakten snel ingeburgerd in hun nieuwe woonplaats. Daar werden in de jaren tussen 1922 en 1935 hun vier zonen en drie dochters geboren: Ko, Jo, Willy, Corry, Miep, Guus en Tonny. Aanvankelijk woonden ze in het oude schoolgebouw, maar in april 1927 betrok de familie Kalkhoven hun nieuwgebouwde woning. Op dwingend advies van rector Casteleijns werd hun nieuw huis 'Maria' gedoopt. Dat paste goed bij de traditie van het bedevaartsoord Handel, waar sedert eeuwen Maria werd vereerd. Vanaf zijn begintijd in Handel was Ad Kalkhoven bij allerlei lokale activiteiten betrokken. Slechts zelden trof men hem in de avonduren thuis aan. Allereerst waren er zijn bezigheden op muzikaal terrein. Zijn liefde voor de muziek had hij, evenals zijn broers en zussen, van moederszijde met de papelel mee binnen gekregen. Hij was dirigent van twee koren; het Handelse kerkkoor en het kerkkoor van de Capucijnen. In 1930, bij de heroprichting van de Handelse fanfare St. Cecilia werd hij hiervan de eerste voorzitter. Naast muziek maken hield deze fanfare zich ook bezig met het opvoeren van toneelstukken en ook hiermee had Ad bemoeienis. Als voorzitter van de R.K. Staat-

spartij afdeling Handel was hij zijdelings bij de lokale politiek betrokken. Vanaf 1921 was Ad ook president van de raad van toezicht bij de Gemertse Boerenleenbank.

In het voorjaar van 1943 ontvingen de zonen Ko en Jo ongeveer gelijktijdig hun oproep voor de Arbeidsdienst. Zowel Ko als Jo weigerde hieraan gevolg te geven en beiden besloten onder te duiken. Vanaf dat tijdstip raakte het gezin Kalkhoven steeds meer bij het actieve verzet betrokken. Zo kwam de joodse onderduikster Line Lankhout in mei 1944 bij het gezin Kalkhoven in Handel terecht. Haar gezin was opgesplitst: haar man Frederik probeerde via land Engeland te bereiken, haar zesjarige dochter Hanneke bleef voorlopig in Den Haag bij goede vrienden achter en Paul, haar zoontje van twee, verbleef in Grubbenvorst.

De jongere kinderen in het gezin Kalkhoven wisten niet dat Line joods was. Ze noemden haar 'tante Line'. Aan hen en aan buitenstaanders werd verteld dat ze had moeten verhuizen vanwege de aanleg van de 'Atlantikwal'. Om zo min mogelijk van de dorpsgewoonten af te wijken, ging Line samen met het gezin Kalkhoven naar de R.K.-kerk. Haar belangrijkste afleiding vond ze in tuinieren. Naarmate de tijd verstreek werd het huis van Kalkhoven het doorgangshuis voor onderduikers. Daar werden ze meestal met een lege maag afgeleverd en bleven er een poosje, voordat ze naar hun eigenlijke onderduikadres konden worden gebracht. Siny kookte voor al deze hongerige onderduikers.

OPERATIE 'MARKET GARDEN' Vanaf 17 september 1944 was het in Handel en omstreken duidelijk dat Operatie 'Market Garden' in volle gang was. Enkele dagen later was Veghel bevrijd. De broers Ko en Jo Kalkhoven gingen er naartoe om er de bevrijders te begroeten en er hun eerste 'Chesterfield' te roken.

Min of meer bekomen van de eerste verwarring, hergroepeerden de Duitsers hun troepen en volgde vanuit Gemert een furiuze tegenaanval op de 'Corridor'. Na enkele dagen was in Veghel de feestvreugde voorbij. De geallieerden moesten alles op alles zetten om de smalle doorgang die ze op de Duitsers hadden veroverd te behouden. Na een felle strijd kregen de bevrijders de overhand en bevrijdden ze Gemert op 25 september. Pas 's avonds verschenen er in Handel kleine geallieerde pantserswagentjes en daarna de tanks. Uit dankbaarheid voor de goede afloop ging de familie Kalkhoven daags na de bevrijding samen met hun voormalige onderduikers naar de kerk. Groot was de opluchting. Pas toen bleek dat twee vrouwen die bij de burenen ondergedoken hadden gezeten, ook joods waren.

Gemert en omgeving was dan wel bevrijd, maar de voormalige bezetter gaf zich niet zonder meer gewonnen. Korte tijd later hergroepeerde die zijn troepen en begon met de opbouw van een nieuw front rond Overloon. In Gemert en omgeving werden enorme

De Kalkhovensingel in Culemborg.